

KIJK nr. 8, augustus 2011

Een andere KIJK op: Genghis Khan

5 x waarom Genghis Khan wél oké was

tekst: Hidde Tangerman

Als je wordt gevraagd wie de wreedste en bloeddorstige tiran aller tijden is, is de kans groot dat je met Genghis Khan op de proppen komt. En dat terwijl deze middeleeuwse Mongoolse veldheer helemaal geen tiran was...

1. Vooruitstrevend wetgever

Als heerser over aanvankelijk alle Mongoolse stammen en later over een groot wereldrijk ontpopte Genghis Khan zich als een rechtvaardig en vooruitstrevend wetgever. De laatste twintig jaar van zijn leven werkte hij dan ook aan zijn Grote Wet, die het harde stammenleven op de Mongoolse steppen wat humaner maakte door ontvoering, slavernij, diefstal, overspel en het jagen op dieren in de paartijd te verbieden; stuk voor stuk revolutionaire vernieuwingen voor zijn tijd. Genghis Khan was bovendien de eerste die een wet uitvaardigde voor absolute vrijheid van godsdienst in zijn gehele rijk. Al in de dertiende eeuw wist hij een volledige scheiding van kerk en staat tot stand te brengen.

2. De eerste, moderne globalist

Naast hun goede vechtersmentaliteit hadden de Mongolen weinig andere talenten. Ze deden geen opzienbarende ontdekkingen, stichtten geen nieuwe religie en schreven nauwelijks boeken (Genghis zelf was analfabeet). Toch kan Genghis Khan worden gezien als de grondlegger van onze huidige geglobaliseerde samenleving. Naarmate zijn rijk groeide kreeg hij steeds meer het gevoel dat hij voorbestemd was om 'een groot werk' te verrichten: de gehele wereld te verenigen in een rijk van voorspoed en

vrede. Vóór zijn tijd leefden de verschillende landen en volkeren al lange tijd in complete onwetendheid van elkaar. Door zijn rijk open te gooien, een uitgebreid netwerk van handelswegen aan te leggen en diplomatieke betrekkingen te stimuleren, zorgde Genghis Khan ervoor dat de wereld zichzelf leerde kennen. De Mongolen werden de katalysatoren voor de grootste culturele ontwaking uit de geschiedenis. Ze zorgden ervoor dat de beste kennis, goederen en arbeid over het hele rijk werden verspreid. Papier en thee uit China, mijnwerkers uit Duitsland, goudsmeden uit Frankrijk en tapijten uit Perzië vonden hun weg naar alle uithoeken van het rijk. Europa profiteerde nog het meest van deze vroege globalisering. Volgens de 16^e eeuwse wetenschapper Francis Bacon had Europa haar welvaart voornamelijk te danken aan de technologische uitvindingen van het kompas, de boekdrukkunst en het buskruit, die hier dankzij het Mongoolse Rijk waren binnengestroomd.

3. Geschiedenis van de verliezers

Toen Genghis Khan door *The Washington Post* in 1989 tot de belangrijkste man van het millennium werd uitgeroepen, leidde dat tot veel verontwaardiging bij de lezers. In de publieke opinie leeft nog altijd het beeld van de brute veroveraar zonder enige scrupules. Die slechte reputatie heeft Genghis Khan ten dele te danken aan zijn eigen oorlogspropaganda, zoals hierboven beschreven. Daarnaast hielp het niet dat de Mongolen zelf weinig aan geschiedschrijving deden. Dat lieten ze vooral over aan de volkeren die ze overwonnen, wat uiteraard niet leidde tot een al te vleidend beeld. In Europa was het vooral de Franse toneelschrijver Voltaire die bijdroeg aan het slechte imago van de Mongoolse veldheer. In zijn toneelstuk *De wees van China* uit 1755 schilderde hij Genghis Khan en de Mongolen af als woeste barbaren. De wetenschappers van zijn tijd deden daar nog een schepje bovenop door de Mongolen als een inferieur ras te bestempelen. Ze dachten dat kinderen die met het syndroom van Down werden geboren, genen hadden geërfd die de Mongolen tijdens hun Europese veldtochten hadden achtergelaten. Dit leidde tot de naam ‘mongooltjes’ voor verstandelijk gehandicapte kinderen.

4. Effectieve veroveraar

Over de wreedheid van Genghis Khan en zijn Mongoolse krijgers deden ook in zijn eigen tijd de wildste verhalen de ronde. Een Europese geestelijke beschreef de Mongolen als “kannibalen uit de hel die de doden na een veldslag opeten en slechts de

botten achterlaten”. Hoewel dit soort geruchten stuk voor stuk broodjeaapverhalen waren, werden ze door Genghis Khan grif gestimuleerd als vorm van oorlogspropaganda. Door angst te zaaien onder zijn vijanden had hij de eerste en belangrijke psychologische slag al gewonnen. In werkelijkheid was Genghis Khan een effectieve veroveraar die juist streefde naar zo min mogelijk bloedvergieten. Hij stuurde zijn manschappen nooit roekeloos de strijd in en wilde hun levens koste wat kost beschermen. Een belegerde stad kreeg van hem altijd de keuze van een vreedzame overgave, waarna de inwoners werden gespaard en alleen de vlaggen werden verhangen. Dodentallen van tientallen miljoenen burgers en soldaten tijdens zijn veldtochten zijn schromelijke overdrijvingen. Algemeen wordt aangenomen dat de Mongolen, als het tot een gewelddadig treffen kwam, maximaal 10 procent van de bevolking slachtofferden.

5. Diplomatiek strateeg

Genghis Khan was op meerdere fronten een vernieuwer. Zo was hij in zijn tijd de eerste die ongewapende gezanten uit zijn leger naar nieuwe gebieden stuurde om als diplomaat *avant la lettre* te onderhandelen over handelsovereenkomsten, allianties of overgave. De vijand kon rekenen op diplomatieke onschendbaarheid en afgevaardigden werden in Genghis Khans eigen tent toegelaten. Deze etiquette werd echter door andere heersers niet altijd op waarde geschat. Toen Khan eens een grote handelsdelegatie naar het rijk van de Turkse sultan stuurde, werden de goederen door een inhalijsse gouverneur bij de grens buitgemaakt en de handelaars bruto vermoord. Genghis Khan stuurde nieuwe gezanten om de sultan te verzoeken zijn gouverneur te straffen, waarop de Turkse heerser besloot de gezanten te doden of ze met verminkte gezichten terug naar huis te sturen. Pas toen begon Genghis Khan een oorlog tegen de sultan en veroverde hij zijn hele rijk. Deze diplomatieke strategie werd door zijn opvolgers overgenomen en ook andere volkeren – door schade en schande wijs geworden – gingen steeds vaker diplomatieke betrekkingen met de de Mongolen aan.

Hidde Tangerman woonde voor dit artikel een lezing bij van Deeldar Sedjav, een geschiedkundige uit Mongolië en raadpleegde de volgende literatuur:

**> Jack Weatherford: Genghis Khan and the Making of the Modern World
Three Rivers Press (2004)**